Број 74. У Новом Саду у среду 2. априла 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецом.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Државни злочин у — Србији.

— **др. Ж.** — Називају то и **државни ударом** (Staatsstreich), али то, што се у Србији данас догађа, није довољно окрстити државним ударом, јер му је право име: **државни злочин.**

Пре кратког времена уваћа се устав и краљ се на њега **заклиње**, а уваћа се неуставним путем без скупштине народне.

Али онда се говорило са званичне стране, управо то је говорио са̂м краљ Александар, да се тим уставом хоће једном за свагда, да отклоне трзавице у земљи, па да се Србија умири, учврсти и сталожи. И они, који су у народу на површини, у великој већини пристадоше, да тако буде мислећи неки у својој наивности, неки у лакомислености, да ће доиста устав наметнути **постати и остати државни основ** у Србији, на темељу којег ће се моћи развијати даљње консолидовање државно и законодавна радња, како би Србија једва једном постала земљом мира, реда и рада.

Ал' ево већ после не пуне две године тврди **исти краљ**, да тај исти **устав** не вреди ништа и да су трзавице **још веће** наступиле, него пре, па укида устав тај, а с њиме и друге законе важне, који су постали на темељу тога устава. Али и то бива за час, јер **после са̂т-два** и опет се **враћа** натраг на снагу тај устав, ма да је „веће трзавице“ створио, него пређашњи устав како је то краљ Александар у својој првој прокламацији тврдио.

И сваки мислен и поштен човек пита се, шта то управо значи, јер ако је истина, да један устав укида краљ насилно због тога, што је трзавице у земљи створио, за што је тај исти краљ и опет сам својом вољом повратио на снагу тај **исти устав без икаквих промена.**

Јасно је дакле, да се тај устав не одстрањује на час-два, што не ваља, већ што пречи силнике, да изведу оно, што хоће. Кад би крадљивца питали, који је закон најнеправеднији, он би рекао, да је најнеправеднији закон казнени и то у оном делу, којим се проглашује **крађа кажњивом**, а када би питали оног, који стоји на челу једне земље, а хтео би, да влада *деспотски и тирански*, он би рекао да су најнеоснованији закони, *који штите грађанску слободу и који пречe силника — тиранина, да чини што је — њему воља.*

Па за то и краљу Александру смета устав, за то и краљ Александар укида устав за неколико часова, да може *изменути — њему неугодне — људе у државном савету и сенату, да може да створи други изборни ред, па да доведе и друге њему — погодне — људе у народну скупштину*, а у скупштини и сенату *да протури онакав закон о наслеђу престола*, који ће бити по вољи њему и **краљици**, јер знаде, да ће нови људи, **његови мамелуци** пристати на све, што **ћефовима** данашњег **краљевског пара у Србији** одговара.

Па није доста, што се на тај начин убија Србија, већ се иде и даље: *убија се понос српски у Србина у Србији*; од потомака Милоша и Марка хоће да створе мекушце и несрећнике, који ће не само мирно да гледе, како им се домовина тлачи и слобода крњи, већ и да морају да **чести тају — на промењеном стању.**

Од грађана се тражи, да буду против воље своје учесници — државног злочина.

Од држављана се тражи, да мирно трпе што им се држава јавно и без икаква обзира понижава и сатире.

Од Србина се тражи, да држи, да се то све ради у корист српског народа, српске ствари.

Од потомака Милоша и Марка и јунака косовских тражи се, да се кукавички претварају и да **честитају оно, што из дна душе — осуђују.**

Ај, ај, ако је краљ Милан ишао за тим, да од српског народа у Србији створи мекушце и подлаце, то он није ни тајио, па га је поштен свет и осуђивао, а и после смрти његове није се та осуда променила, али кад краљ Александар непрестано тврди да му је стало до напретка и користи српског народа и српске државе, а овамо ради исто што и његов отац негдашњи краљ Милан, онда је то још више за осуду, *јер уз потирање и уништавање слободе грађанске и поноса његова долази и —* **обмањивање** и **претварање,** а то све због — **Луњевице.**

За такве државне ударе нема казне у казненом кодексу, али их треба избегавати у интересу земље, јер изазивају очајање.

Нека данашњи управници земље Србије прочитају ВиктораИга: „**Историју једног злочина**“, па ће се моћи и о томе поучити, а нек преврну и листове прошлости, повеснице светске, где је написано, да тиранија и очајање изазива, па ће се може бити за времена тргнути, те избећи, да се не догоди оно, што би било несрећа и за српски народ и за управнике, те „ведриоце и облачиоце“ данашње, а особито у овај час, када на Балкану ври.

„Caveant consules“ — у одсудном часу довикујемо данашњим силницима и рушиоцима законског поретка у Србији.

Французи о Србији и државном удару.

Париз, 27. марта 1903.

Угледни часопис Сејнобоса „L' Européen«, донио је у својој свесци од 14. марта о. г., о путу краља Александра у Крушедол једну нотицу, у којој је споменуо, да иза овог изненађења краљ спрема још и друга. (У тој нотици се спомињу ове ријечи из последњег писма краља Милана, цару аустријскоме: „Нећу да лежим у тој гадној земљи, у којој сам по несрећи био владар“. На то писац додаје, да пут краља Александра у Крушедол, значи почетак Миланове политике, која ствара све то већи јаз међу народом и краљем.) Депеше јавише укидање устава, истог устава, кога је сам краљ потврдио, распуштање скупштине, промјену у влади и сенату и т. д

У данашњем броју „Тан“ а има уводни чланак под насловом: „Србија“, у коме вели ово: Ријетко је нације, да се тако људа по узбурканим валовима „политике изненађења“, као ова у малој краљевини Србији. Краљу Александру, изгледа, да није стало до општег реда. Један му се устав не допада, или му смета: он га меће у кош са ванредном лакоћом. Тако је већ радио и његов отац, од кога је добри син примио уз традицију и метод. Изгледало је, да краљ, оженивши се Драгом, бива наклоњен радикалима. Но краљ је сматрао као дужност, да се добро осигура од нових пријатеља. С тога се никад не усуди, да окупи око себе саме радикале. Увијек су у радикалном кабинету фигурирале личности — за које зли језици кажу котерија — под именом либерала или

ПОДЛИСТАК.

АТЕНТАТИ НА ЕВРОПСКЕ КОНЗУЛЕ У ТУРСКОЈ.

Конзули страних држава у Турској имају са свим другу задаћу, шири делокруг и веће тешкоће у послу но њихови другови у Европи Они немају само дужност да штите интересе државе коју заступају, интересе њених поданика, интересе трговине, индустрије, извоза, политике, и т. д. већ и да заштићавају бедне Хришћане свију народности од обести Турака, Арнаута, Курда, Арапа, који су познати као фанатици па и од гоњења самих турских власти. За то су европски конзули у Турској без разлике омражени код Мухамеданаца а благосиљани од Хришћана. И једно и друго за то што су они заштитници Хришћана.

Мухамеданци, по урођеном свом фанатизму и мржњи према свему што није мухамеданско. мрким погледом гледају на заставе, које се вију на зградама конзулата европских држава, а још више мрзе конзуле, њихове чиновнике, па чак и гавазе (чуваре конзулатске), који носе на капама крстове а за појасом (и ако су Хришћани) богато оружје. У Турској само Мухамеданац носи јавно оружје, и ако је то и њему закон забранио. Али у Турској се закони примењују само на Хришћане.

Европски конзули у Турској су носиоци културе, напретка слободе, а за то су баш и омражени код Турака. И ако су конзули добро награђени, правима и почастима обасути ипак им на њиховом положају не треба завидети. Они су изложени нападима, вређањима па врло често и атентатима од стране Турака. Да поменемо само неке од тих атентата а поводом најновијег случаја: убиства руског конзула Шчербине, који је пролио своју крв на српском Косову пољу.

*

И у прошлим вековима познати су атентати не само на европске конзуле већ и на посланике европских држава у Цариграду. Нису ретки били случајеви, да је Турска у добу својих ратова са којом европском државом, затварала и мучила па и убијала посланика оне европске државе, са којом је ратовала.

У деветнаестом и у овом веку ти су случајеви још чешћи и ако би требало да су ређи.

У педесетим годинама прошлог века отворила је Француска конзулат у Приштини. Те је био први европски конзулат у неослобођеној Старој Србији. Француски конзул дошао је у Приштину, али тамо није могао опстати дуже од два месеца, услед турске и арнаутске обести вређања и нападања. Француска је укинула свој конзулат у Приштини, где до 1889. год. није било ни једног конзулата, а те године отворен је конзулат краљевине Србије. Сада постоје у Старој Србији многи конзулати и то у **Скопљу**: конзулати Русије, Енглеске, Француске, Италије, Аустро-Угарске, Србије и Грчке; у **Приштини**: Србије; у **Призрену**: Русије и Аустро-Угарске; у **Митровици**: Русије; у Скадру: Русије, Француске, Италије, Енглеске, Аустро-Угарске и Црне Горе.

Турци су у Солуну у шездесетим годинама прошлог века пред једном џамијом просто исасапили неколико страних конзула, двојица су погинула. То је изазвало долазак страних флота, блокаду Солуна као и међу народне заплете, али се Турска из ове афере вешто извукла без велике штете.

Ово се исто поновило и у Скадру, где је један стран конзул погинуо а други рањен.

1889. г. у Приштини отворила је краљевина Србија свој конзулат. Постављени конзул Лука Маринковић погинуо је после неколико месеци у најживљој улици те вароши, погођен куршумом фанатичних Арнаута. Он никоме зла учинио није, он никоме крив био није. Погинуо је само за то што је био српски конзул што је после равно 500 год. (1389—1889.)

напредњака, који играју једну обичну ролу фамозних „краљевих пријатеља“ (Amic du roi) што бијаху под Ђорђем III у Енглеској. Краљ Александар би се могао још бранити својим поступањем, као и његов један предшасник, како је морао за хатар права погазити законитост, да је под јармом какве повеље, стање постало несносно. Но он је са дрском смјелошћу ишао за тим, да под маском конституцијелне операције, одстрани неповољне личности. Те личности су природни шефови најжешће странке, којој припада 99% српског народа. Лако је предвидјети гњев радикала, тим више, што су након смрти Миланове, са правом полагали наде у садањег краља. Они ће сада сматрати, погледом на прошлост, да промјеном у унутарњој политици мијења се и спољашња! Тим више ова сумња има мјеста, што је сада ватра више но потпаљена у Мађедонији, и пријети цијелом Балкану. Тим је основанија њихова сумња, јер Арнаути су већ просули крв у Старој Србији, што није свеједно, да ли ће у овој кризи Србија слиједити миг са „Ball platz-a“ или са »Pont -des — Chantreg“. Такође се пита, да ли ће Обреновићи моћи да очувају уплив и ауторитет, ако су завађени са земљом радикалном.

„Journal des Débats‘, вели: На западу ми смо навикли на „државне ударе“, балканске државе подражавају запад. Но Србија је у томе постала чудна и комична. Најновији догађај пружа нам опет нови државни удар. И заиста, у самој ствари то је државни удар, но по својој форми, то је више „un coup de thèâtre.“ Овај поступак краља Александра узео је на се облик готово комичан. За неколико сати, док је трајало суспендовање устава, кога је он сам потврдио, краљ Александар је вршио дужност апсолутисте, као год цар или султан. И ако нас — завршује „Журнал де Деба“ ови догађаји, са гледишта унутарње политике, баш много не узнемирују, то значи, да би били индиферетни ако се збуде volte face complète у спољној политици краљевине Србије.

„Figaro‘ доноси чланак под насловом: „Величина и опадање једног устава“. Мијењањем кабинета г. Велимировића, било је очевидно да предстоји и мијењање метода по коме српска политика треба да заузме други правац.

И „Фигаро“ држи, да овај догађај у Србији, у данашњим приликама није без важности за Европу. Једина утјеха, у колико би овај преокрет у Србији, могао имати утицаја на европски мир, јест аустро-руски споразум у актуелном питању на Балкану,

Ч.

Нови Сад, 1. априла.

Демонстрације против професора Јагића. Из Беча нам стиже брзојав, да су Срби ђаци демонстрирали против професора Јагића. Демонстраната је било преко 200. А дознајемо да су многи и ухапшени.

Па и ако нам појединости нису изближе познате ипак се лако досећамо шта је у ствари. Професор Јагић ставио се сасвим у службу против српске мисли. Позната је она његова теорија о босанском језику. И ако оно о босанском језику стоји у отвореној противности са целокупним његовим доондашњим научним радом, ипак су многи држали да су Јагића само у онај мах салетели, да изјави нешто што не треба а били су готови да га бране с обзиром на дотадање научне заслуге његове.

Показало се, да то није било за онда и за онај један случај, већ да су професора Јагића придобили, да се са својим именом научењака бори најзатуцаније против Српства. Отуда видимо да је Јагић у најновије доба почео доказивати како чак и у Старој Србији нема Срба, да онај језик који се тамо говори није српски. Ове неистине су очигледне и могу се руком опипати. И кад Јагић данас тврди нешто, што никад донде није тврдио и што ни један научењак није ни помислио да изкаже, онда је и сувише јасно шта је ту по среди. Кад је требало да се угуши у Босни и Херцеговини српско име онда је Јагић пристао, да жртвује свој научњачки глас те је измислио босански језик. Данас кад је реч о томе да се потиштено Српство ослободи у Ст. Србији, Јагић налази да тамо нико не говори српским језиком, да тамо дакле и нема Срба. Како је гадан такав посао и како је недостојан савесног и честитог научењака и колико он треба да шкоди Српству то је свакоме јасно.

Одавно је био обичај да кад војсковође иду да освајају, воде собом и научењаке, да им са својом науком буду на руци. Енглези их обично шиљу и пред војском, да пером у руци прокрче пут. Но ти научењаци често не заслужују са свим то име, јер су шпекуланти, да на крају они најгоре пролазе, и да им се на послетку смеје чак и историја, то је познато. Кад је Бонапарта ишао да осваја Египат, и повео са собом уз магарца и научењаке, позната је она његова честа изрека, чим је дошло до окршаја: „Узмите магарце и научењаке у средину.“ А данас као што смо већ казали по енглеском начину шаљу магарце и „научењаке“ напред.

Да је српску омладину морало огорчити држање својег професора Јагића, јасно је. И то тим више, што је Јагић спадао међу оне људе, од којих се то никако није могло ни смело очекивати.

И опет велимо, није нам још познат ток демонстрације против Јагића, но та је демонстрација свакојако била онако иста, као и стотинама других демонстрација, које су се догађале на бечком универзитету. Па ипак после свију осталих ђачких демонстрација на бечком свеучилишту не сећамо се, да смо и једном читали: многи су позатварани. А сад су многи позатварани. Види се како су брзо и драговољно узели др. Јагића „у средину“ и како је страшно неугодна ова демонстрација, која казује, да у Ст. Србији има Срба. А то је јако, врло јако значајно.

Нови Сад, 1. априла.

Дакле ипак! Познато је, да се др. Полит сравњивао са Гледстоном, Бизмарком, Ригером. И ма се о коме великану писало по европској штампи, др. Полит је умео са сваким да доведе у свезу своје име и своју личност.

Кад је руски конзул Шчербина рањен у косовској Митровици, и све новине писаху о њему, пријатељи дра Полита питаху се? — Та оно вреди и Шчербина, ал докле ће се само о њему писати. А где је наш Полит? и жељно изгледаху: кад ће њихов вођа да доведе своје име у свезу и са Шчербином. Ал пролазише дан за даном, па ништа. Врсни конзул руски издисаше већ у Митровици, а др. Полит још увек ништа. Је ли могуће да то тако прође.

Не, не! Кад је већ конзул и умро, изађе у „Бранику“, за уши и за косе довучена вест, како др. Војислав Суботић, који је послан од српског краља да лечи Шчербину и коме се захвалио чак и Ламсдорф, није нико други, већ само нећак дра Полита. Дакле ипак! Није много, али је ипак бар нешто. И пријатељима „Браниковим“ је одлахнуло.

Сиромах стари господин! Колико је имао муке, док је и ово пронашао. Ми би га са своје стране опростили од тога, јер знамо и признајемо и без тога да је он најважнији човек на свету . . .

Догађаји у Старој Србији и Мађедонији.

Јављају из Цариграда, да ће руски посланик Зиновјев поводом убиства Шчербине тражити од Турске: 1.) 50.000 турских лира (1 200.000 франака) за породицу убијеног; 2) да се убица и коловође арнаутске побуне строго казне, и 3.) да се предузму строге мере против Арнаута.

У Скопље је стигао нови талијански конзул, маркиз Сованьо. Јављају отуда, да аустро-угарски и талијански конзул непрестано рове међу Арнаутима, а драгоман италијанског конзулата путује баш сада по арбанашким крајевима. Из Италије стижу често пакети на конзулат, у којима су на хиљаде прокламација, које се онда протурују по Албанији. Тим путем служи се и арнаутски комитет, који истиче за претендента на арнаутско краљевство неког тобожњег потомка Скендербеговог, шпанског племића Аладру Кастријота.

Седница Административног Одбора бачког.

На велики понедељак одржана је седница административног одбора бачког, у којој су између осталог решени ови предмети:

Изабран је досадањи епар. рачуноревизор Ђорђе Бељански на три године.

Одобрен је избор једне трећине у Ст. Бечеју, а призив Адама Чиплића и другова одбијен као неоснован у сваком погледу.

Потврђен је избор једне трећине у Ст. Стапару и упућена црк. општина, да приступи избору и друге трећине, пошто је то пре у своје време пропустила учинити.

Потврђена је организација црквене општине у Госпођинци, која је изведена у присуству изасланика админ. одбора проте Милана Ћирића и Косте Брадваровића.

Узет је на знање извештај управног одбора у Сомбору, да ће трећи дан Ускрса приступити организацији црквене опћине.

Одобрен је избор једне трећине у Товаришеву; одобрено је зидање парох. дома у Силбашу, одобрена је преоправка саборне цркве

развио српску заставу на историском Косову пољу.

И његови наследници нису били боље среће.

Шефови тога конзулата Т. Станковић, С. Аврамовић били су више пута вређани, а 1894. год. кад је тим конзулатом привремено управљао Иван Иванић, напали су ноћу Арнаути у масама на конзулат, хтели у њега да продру, пуцали су, али су сузбијени пуцњавом из конзулата.

У Скопљу су Турци ранили 1898. секретара Настаса Настасијевића, бацали се камењем на српског ген. конзула Павла Денића 1899. и чешће нападали на госпође из руског и енглеског конзулата 1902. год.

У Битољу су турски војници 1901. напали на француског конзула Макса Шублие, свукли га с коња и тукли.

У Дебру су 1899. год. опколити Арнаути руског конзула из Скопља Виктора Машкова, који је кроз Арнаутлук путовао за Битољ и хтели га убити, али га је спасла његова лична храброст и турска војска.

И најзад, после многих мањих овде непоменутих напада на многе европске конзуле рањен је 17. марта 1903. први руски конзул Григорије Шчербина у Митровици, од које је ране 28. марта и испустио своју племениту душу овај одлични преставник велике словенске и православне Русије, велики заштитник Срба у Старој Србији. Бог да му душу прости и вечан му спомен у свему Словенству и Српству.

Убио га је Арнаутин Ибрахим из Гиљана, на жалост војник VII. турског нука, који је кажњен само са 15 год. затвора.

* * *

Кад овако, тако рећи без сатисфакције страдају представници европских држава у Турској, може се замислити колико тек трпе, колико гину неоружани, ничим заштићени Срби у Старој Србији и Мађедонији од турског и арнауског ножа и пушке, а у последње време на жалост и од назови ослободилаца бугарских комитета који су до сад убили 75 најугледнијих Срба у јужној Старој Србији и Мађедонији само за то што неће да постану Бугари.

И још у Европи има не само наивних људи већ и наивних држава, које верују да ће се са овим бедним реформама моћи успоставити ред и мир и тиме спасти Турска.

Турску не треба спасавати, њу треба преко Дарданела преселити из Европе у Азију.

Солун, 28. марта 1903. год.

Срдан.

у Новом Саду; одобрена је преоправка цркве у Ст. Паланци; упућена је црквена општина у Жабљу, да под председништвом окр. прото презвитера обави избор председника и потпредседника; одобрена је продаја земље на звана »Чевриндија« у Тителу; одобрено је зидање парох. дома у Доњем Ковиљу; одобрена је прекорачена свота преко прорачуна приликом оправке цркве и парох. дома у Сенти; одобрени су рачуни више црк. општина и упућен рачуноревизор да ради једнообразија у вођењу рачуна сачини формуларе, који ће се у своје време доставити црк. општинама; узете су на знање спроведене оврхе против неких црк. општина и свештеника.

Парница Румуна

против закладе Јована и Марије Трандафил.

I.

У 66. бр. »Заставе« од о. г. донели смо тужбу румунског митрополита, у којој тражи за румунску цркву $^2/_3$ из закладе Јована и Марије Трандафил, а која је заклада одређена на штипендије а износи 735 јутара земље, и коју земљу процењују Румуни у најмању руку на 880 хиљада круна.

Против ове тужбе учињени су са српске стране приговори, које је поднео заступник у тој ствари др. П. Јанковић. У тим приговорима истиче се с формалне стране у главном ово: Будимпештански делеговани суд нема посла са овим спором, јер потраживања Румуна не потичу из разделења две митрополије (српске и румунске), нити стоје ма у каквој свези са разделењем тих митрополија. Овде се тиче самосталне закладе, која је одређена на тачно определењу циљ (стипендије). Ту је последња воља завештачева меродавна.

Ван тога је редован суд већ решавао ту ствар и на основу судског решења укњижена је та заклада као: „Заклада Јована и Марије Трандафил под управом и руковањем српскога патријарха митрополије карловачке«. Наиме Марија Трандафил градила је засебан тестаменат 1878. год и хтела је да промене неке одредби заједничког тестамента, што га је направила у друштву са својим мужем. Хтела је, да од њезине половине добијају стипендију само Срби православне вере са српске велике гимназије новосадске и да патронат српске вел гимназије новосадске дели те стипендије. То је довело до парнице између патроната срп. вел. гимн. и мит. патријарха. Највиши суд изрекао је у својој пресуди, да у заједнички тестаменат не може нико више дирати, па ни Марија Трандафил, и тај највиши суд је наредио, да се заклада онако укњижи, као што је већ укњижена. Ни у заједничком тестаменту Јована и Марије Трандафил, ни у посебном тестаменту Марије Трандафил, па ни иначе нигде нема помена да су оних 735 јутара земље, имање српске или румунске цркве, или српског ил румунског патријарха. То и није ичије имање, него стипендијска заклада којом само рукује и управља свагдањи срп. патријарх. Дакле то није имање, које би у смислу IX. зак. чл. (§. 8) (1868.) могло бити предметом парнице, нити ту каква потраживања потичу из разделења две митрополије. Истина, тужилац се позива на министарску наредбу, која га упућује на делеговани суд, а на основу наведеног закона, но то није никакав доказ, јер министарско решење потиче очигледно из забуне министрове.

Приговори истичу даље да делеговани суд ни у ком случају не може решавати, да се учине промене у грунтовници, као што то хоће тужилац, јер би то било против закона. Даље се наваћа, да митрополит румунски по IX зак чл. од 1868. године, није заступник румунске цркве, као што је то српски патријарх, него би по том зак. чл. само румунски конгрес могао да покрене тужбу. Даље, тужилац је могао тужити само српског патријарха као руковаоца закладе, а никако као заступника српске митрополије карловачке. Тестамент Јована и Марије Трандафил јасно определује, ко има да ужива закладу, ко да рукује и управља, и такви тестаментарни легати не могу никако да буду предметом поделе. Та и министар је у своме решењу упутио румунског митрополита, да се судски реши само ово: 1.) Има ли румунски митрополит право на закладу Јована и Марије Трандафил. 2.) И ако је има: у колико је властан да упливише румунски митрополит на руковање с том закладом.

Према томе приговори траже, да се са формалне стране одбије тужба из ових разлога: 1.) због недостатка делокруга; 2.) због недостатка надлежности; 3.) због недостатка права тужитељева; 4.) Што је тужба неправилно упућена против српског митрополита-патријарха карловачког као заступника српке овопределне цркве.

Ово су формални приговори, а сад ћемо прећи на приговоре стварне природе.

Догађаји у Србији.

Краљ Александар и краљица не излазе сада из двора, и не присуствују никаквим јавним, народним и државним свечаностима, што су до сад увек чинили. Ето, већ то је први плод краљевог чина изигравања устава да мора да се крије и затвара у своме дому, у место да — као до сада, иде отворено међу народ.

Врбица није одржана на Лазареву Суботу, као што је то до сада био обичај, кад је сама краљица децу дочекивала. Владини кругови растуривали су измишљену вест, да је то тога ради, што међу децом влада дифтерија, а то није истина, јер је нема у целом Београду. — На Цвети опет не беше краља и краљице у саборној цркви, да прославе тај велики, државни и народни празник. Веле, било је кише. У краљевском двору сигурно нема затворених кола.

У недељу је краљ примио депутацију београдских грађана. Докле су до сада такве депутације бивале од неколико стотина лица, садашња је била само од 50—60 особа.

Као што „Уставна Србија“ јавља, „сумњиво су оболели,“ одмах након примања нове владе, министар-председник, генерал Цинцар-Марковић, и министар правде Пантовић. За последњега је већ изишао указ о заступању, па судећи по извесним знацима, изгдеда ће уско ро и првога заступати нови председник сената.

Влада, после извршења последњег „јуначког дела“ са „намет уставом“, које дело је она тако својски потпомогла и прихватила, као да је сада мало „изгубила кураж“. Јер док је још пре неки дан њен полузванични лист „Слога“ тврдио, да новом ситуацијом није ни мало додирнуто питање о ревизији устава, па је било за сваког јасно, да се влада и на даље држи свога првобитног програма ревизије устава — сада већ узмиче, те „Слога“ од понедељника тврди, да то није на реду, јер мора тек прво да се опроба, како ће се то све развити под тим „новим уставом“, да ће имати народно представништво, кад се сакупи, да реши, „да ли има повода, и довољно стечена искуства, да одмах у почетку свога рада приступи ревизији уставној.

Дакле сада се гура напред „народно представништво“, да се оно поигра мало „промене устава“, краљу и влади као да није више до тога. А као за што, кад су нашли толиког „одзива“ у народу? Шта ли то значе онда те „силне депутације“ из народа, које честитају краљу тај „спасоносни чин“?!

Политички преглед.

Бугарска. Због извешћа руских конзула из Старе Србије и Маћедоније, која су штампана у званичном руском „Правитељственом Веснику“, и која цртају у врло црним бојама рад бугарске владе и маћедонских одбора врло су незадовољни бугарски политички кругови, па је министар председник Данев против истих протестовао код руске владе.

Кнез Фердинанд управио је на бившег војног министра Паприкова врло ласкаво захвално писмо на његовом досадањем раду. Нов војни министар пуковник Савов продужиће у правцу Паприкољевог рада, јер је примивши при ступању у службу, официре, нагласио, да он потпуно одобрава рад свога претходника — Дакле само промена у личности, а не у раду и правцу истога.

ДОПИСИ

Нова Градишка. Откако је, ваљда, ове наше ваше пучке школе, увијек се узимао у свему обзир и на православну младеж. Данас је и то пошло наопако. Ако питамо учитеље, да ли су они то и те одредили — они одговарају, то је равнатељ. Питаш ли равнатеља — надзорник. Више власти опет веле, да није он итд. итд. А ко је онда? Још једном питамо, па ко је?!

Ево најновији примјер. Као и до сада и ове је године равнатељ објавио учитељском збору, да се неће одржавати шегртска школа и на наше празнике, као на Благовијести, вел. петак, Ускрс и ускрсни уторак, јер у те дане пада ове године шегртска настава. Од једном по улицама, кафанама, приватним становима школски подворник носи на Благовијести оглас равнатељев, којим одређује школу шегртску на Благовијести, наш велики петак, Ускрс, ускрсни уторак и да пријашњу своју објаву *као протузакониту опозива.* Узрок је, по чувењу, долазак жуп. школ. надзорника пожешког. А најљепше је било, кад су мјесни полицаји заређали, да сазивају на Благовијести шегрте у школу.

До сада смо били и ми донекле у овдашњој школи поштовани, узимао се у обзир и наш празник, али ево од сада као да тога неће бити. Само би ради знати, да ли ће на наше највеће празнике и она двојица Срба учитеља на овдашњој школи морати ићи на часове. Лијепо је то, рецимо, на Ускрс свој у два сата послије подне наћи се у школи. Захтијева ли се то и од најпростијег радника? Шегрти су православни, којих има 20 на броју, опроштени од школе, али учитељи њихове вјере нијесу, јер католички шегрти имају у те дане школу. И опет велим, не знам ко је томе узрок; само видим, да се нама чини велика неправда и нашим учитељима. А закон, мислим, да се не смије односити онако буквално и на она мјеста, гдје су Срби заступљени у достојном броју према *рођеној* браћи. Виша власт, ваљда ће и те сиромахе учитеље ријешити те дужности, да не иду на велики петак и Ускрс у школу. А ко ће?! Па велиш, да није дивно бити Србин и учитељ на комуналној школи међу „браћом“.

Борац за право.

За случај рата.

Краљ Александар и један његов стари, заједљив професор разговарају.

— Дакле ви мислите да је врло озбиљно?

— Озбиљно Ваше Величанство. Прилике су такве, да нас могу и против наше воље одвести у рат. Србија треба да је унапред спремна на све.

— Добро! Да се дакле спремимо! Требао би нам прво и пре свега командант. Али вам у напред кажем, то би морао бити човек у коме имам личног поверења.

— Разуме се.

— Па кога би ми ви предложили?

— Познајем укус Вашег Величанства и предложио бих генерала Цинцар Марковића.

— Нипошто! Генерал Цинцар-Марковић је председник министарског савета. Он треба то да остане.

— Па онда генерал Јован Бели-Марковић.

— Нипошто! Генерал Бели-Марковић је председник сената. Он треба то да остане.

— Па онда генерал Антоније Богичевић.

— Нипошто! Генерал Антоније Богичевић је председник државног савета. Он треба то да остане.

— Па онда генерал Јово Атанацковић.

— Нипошто! И генерал Јово Атанацковић је у сенату. Он треба да тамо остане.

— Па онда да поставимо за команданта војске Гигу Гершића, јер он мислим сад нема никаква посла. Не предаје више ни римско право на великој школи.

— Шта кажете: Гигу Гершића? Та тај не зна ништа друго него римско право, међународно право, државно право.

— А што да не?! Кад генерали воде прву реч у политици, у законодавству, у судству, онда нам и не остаје друго, но да професори римског права воде војску?!

Позив на претплату.

Са 1. априлом 1903. ступа „Застава“ у другу **овогодишњу четврт,** која излази на 6 страна, **6 пута недељно,** а то

је сваки дан осим понедељника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овога листа могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ бројеве од петка, који ће од 1. априла такође на 6 страна излазити. Овако проширени народни бројеви доносиће расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама итд. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 круна.**

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом,

По решењу управе, лист се ником **не**сме давати на вересију.

У Новом Саду, 15. марта 1903.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Нови Сад, 1. априла.

Аустро Угарска мобилизује. Будимпештански листови јављају из Беча сензационалну вест, да ће наша монархија на сваки начин мобилисати и окупирати оне покрајине Старе Србије, које леже близу босанске границе, а да ће, можда, посести и Солун, јер се ствари у Старој Србији и Мађедонији тако развијају, да је ситуација постала врло озбиљна. „Побојава се, да ће Арнаути, којих има у Старој Србији наоружаних до 20 хиљада напасти на нашу војску, која гарнизонира у Полимљу, па да с тога монархија мора бити спремна. Војничка та спрема извршиће се већ за који дан.

Русија ће кажу, услед убиства Шчербине, из своје досадање резерве изаћи, и да ће интервенисати са војском, па с тога да не може ни наша монархија заостати у очувању својих интереса, и да мора заузети — Солун. Те интервенције, руска и аустро угарска, запечатиће судбину Турске. Ми се још увек надамо, да се Аустро Угарска неће упуштати у овако пустоловну политику, која јој може донети само огромне штете.

Вести из места и са стране.

Кнез Никола цару Николи.

Кнез Никола послао је цару Николи поводом смрти Шчербине телеграм саучешћа у жалости.

Српска омладина у Паризу Шчербину.

На прву вијест о атентату, што је извршено на руском конзулу г. Шчербину, српска омладина у Паризу отпремила је оваки телеграм: „Дубоко тронути, желимо што скорије оздрављење.“ — На жалост није се испунило.

Српска омладина у Паризу.

Пишу нам из Париза: У другој половини месеца марта одржао се скуп Срба у кафани Суфле. Том приликом организовано је друштво под именом: Друштво српске омладине у Паризу. За председника је изабран г. др. Миодраг Стокић, лекар, за потпредседника г. Паја Павловић, професор. Тајник је г. Драгомир Јанковић, медицинар, а благајник: г. Стева Павловић, правник. Ревизори: г. г. Б. Раденковић сликар, Хаџи-Ташковић — професор и Ј. Пантелић, новинар. Друштво има намеру, да поведе живу акцију за централизирање свију српских омладинских друштава, који би имали и свој заједнички лист, са седиштем у Паризу.

Издавање путних листова у Угарској месеца фебруара.

Месеца фебруара ове године издато је према званичним податцима, путних листова (пасоша), и то: у јужној Угарској 11.527, за 3251 више него у јануару, а за 2658 мање него у фебруару прошле године. Отуда је било путница: за Америку 5085, за Румунску 4249, а за Европу 3334. У Хрватској и Славонији издато је путница 7923, за 3598 више него у јануару, и за 1071 више него у фебруару прошле године. Огуда је било за Америку 4123, за Босну и Херцеговину 2590 (сигурно толико услед Калајевог позива за насељивање Босне, коме су се хрватске опозиционе странке и новине тако радо одазвале; прим. ур.), а за сву Европу 900.

Толико је путних листова издато у месецу који има најмање дана, а по величини те цифре види се јасно, како свет хрли да тражи зараде и живота у — туђини, кад је у отаџбини својој, од силне „велике политике“ не може да нађе.

Телеграфски поздрав београдским демонстрантима.

Будимпештански социјално-демократски радници телеграфски су поздравили београдске трговачке помоћнике, који су прошле недеље демонстровали, изричући им своје симпатије и храбрећи их да устрају у борби за њихова права.

Сеоба сардина из Бретање (северна Француска) у Тунис.

Већ је јављено о чудноватој сеоби сардина са бретонских, на туниске обале. Са несташице тих рибица изгубили су бретонски рибари главни извор своје зараде, те су с тога пали у велику беду и невољу тако, да им је морала и држава и друштво притећи у помоћ, да се та невоља колико толико ублажи.

Сада има толико сардина у туниским водама, да то човек себи не може ни представити, те сицилијански и неаполитански рибари имају пуне руке посла. Италијанске барке („Тартане“) доносе бурад и со у Тунис, а носе натраг у Италију сардине у бурадима, те се сада у Италији подиже колосална индустрија конзерва.

Талијански попови против неженства.

Свештеничко удружење талијанских попова из Сицилије послало је на папу Лава XIII. молбу, да укине целибат (неженство) попова. Ови попови потврђују своју молбу доказима јавног скандала, што га чине попови, који живе у конкубинату. Наводе, како је и Исус Христос утемељио своју цркву не на неожењеним особама. Наводе како су и католичка црква и папа допустили брак свештеника. Када се је у XIV веку на тридентиском сабору обновила дисциплина и морал црквени, и то по наредби Папа, гласало се је у двадесет и четвртом заседању онога сабора, и целибат за католичке топове. Грци се опреше томе закључку, а тада им папа дозволи женидбу. Па зашто и њима да се не дозволи. Нуде папи, да му пошаљу тачна извешћа о свим неморалним догађајима, који се тичу разних свештеника тамошњих дијецеза, из којих ће разабрати тачност свега онога што су му рекли; те стати на пут јавној саблазни, и бар у појединим случајевима дозволити женидбу, ако посвема неможе укинути целибат. — На крају вело, како су већ три пута на папу управили ову молбу, а нису добили одговора. Претпостављајући да је папа није примио, дају је у јавност путем штампе, јер не знају другога пута, којим би је послали њему.

Забава.

„Дубровник“ пише: Забава „Добротворне Задруге Српкиња Дубровкиња“ држана дана 16. (29) марта о. г. испала је прекрасно. Народа је било и преко очекивања. Особито нам је било мило међу нама видети лепу киту браће Чеха и сестара Чехиња, с којима се ко с браћом провеселисмо. На тас је пала лепа свота новаца. Вас се распоред извршио, да боље није могао. Бошковић био је на свом месту и заношљив. Мушки хор „Слоге“ дивно је отпевао „Дођи ми драга“ од Д. Јенка. „Српску мајку“ од Змајове врло је допадљиво отдекламовала Даринка Правица, ученица. „Бранково коло“ и „Гусле моје“ управ виловито, плаховито одиграше ученице српске школе. „Красни Сарафан“ и „Наздравице морнара“ милозвучно је отсвирао тамбурашки збор дубр. рад. друштва. „Растанак“ отпеваше и одиграше деца обију српски школа, врло дирљиво. „VII. Руковет“ Ст. Мокрањца отпева мешовити хор „Слоге“ вештачки и умилно. Позоришну дечију игру у једном чину од М. Симића „Добровољни прилози“ одиграше девојчице мило, допадљиво. „Српство трију вера“ живу слику, усхитљиво извршише деца обију српских школа, уз прикривено свирање тамбурашког збора. Напокон се изиграваху дарови, приложени од Српкиња Дубровкиња. Иза овог беше игранка до зоре. Наравно, да се и српска и ческа песма при трпези разлегала.

Брзојави „Застави.“

Стигли 1. априла.

Демонстрације Срба ђака у Бечу.

Беч. Јуче и данас бурне демонстрације против професора Јагића. Учествовало је преко 200. Многи су ухапшени

Социјалистички збор.

Вел. Салонта. Скупштина новообразоване социјално демократске странке многобројно је посећена. И врло многи Румуни су присутни. Румунски говорници су нагласили како Румуни волу Мађаре мржњу распирују само несавесни агитатори. У осталом сада румунске вође почињу да уче народ слози са Мађарима.

Изгреди у Запрешићу.

Загреб. При успостављању реда у Запрешићу опрла се руља сељака. Жандармерија је пуцала. Један сељак је убијен.

Поплава.

Чаковац. Због јаких пљускова кише излила се набујала река Тернова. Већи део вароши, касарна и учитељска школа су читав метар и води.

Снег.

Будимпешта. Из многих крајева Угарске јављају велике вејавице. Снег је падао у Пакшу, Ст. Готхарду, Ђенђешу, Печују, Домбовару, Вел. Кањижи.

Трговина.

НОВИ САД, 1. априла 1903. г. Пшеница прве квалитете нова 7 фор. 45—50 н. Пшеница средња 7 ф. 20—30 н. Пшеница лакша роба 7 ф. ——— н. Пшеница — ф. — н. Јечам 6·— ф. Зоб 5·60—80 ф. —— н. Кукуруз у зрну 6 ф. 30—40 ·— н. у зрну нови — ф. ——— у клипу — ф. ——— н.

Маст 76 фор. Сланина сува 76 фор. дебела паљена 76 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	46—48 нов.	живе мере
„ средњи . .	44—45 нов.	
„ лаки . . .	42—43 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	30—32 нов.	по клгр.
Јагњци	5—12	по пару фор.
Овци .	———	по пару фор.

*

БУДИМПЕШТА, 12. априла п. р. — (Извештај Р. О. Раичића са будимпештанског централног трга за живинарске намирнице).

Живина. Довози су концем ове недеље били учестани, посао је услед празника био живахнији, а тражња иностранства је лабава. За српског трговца је изишла нова наредба, да сваки који има живину за Пешту мора предходно од лекара да извади уверење о здравствености робе, а без тога му није слободно дотеривати робу. Цена је и домаћој и српској роби пала. Цена је домаћим кокошкама 2·40 до 2·60, а српским 2—2·30. — Домаће патке 2·60 до 2·80, а српске 2·10—2·40. — Домаће гуске 4—5, а српске 4. — Домаће ћурке 7—8, а српске 6—7 круна пар. Продаја у велико.

Јаја. Довози су учестали; месна тражња је услед празника била живахна, а тражња иностранства је лабава. Цена је домаћој роби 57—59, а српској 55—57 круна оригинални сандук (1440 комада).

Воће. Јабуке: Довози штајерске робе су велики, тражња је услед празника била врло мала, али су изгледи за будуће рђави. Цена је штајерској роби 10—16, а турској 16—18 круна 100 кила. — Крушке: Довоза нема, а тражња никаква. — Ораси: Довоза нема, а тражња је слаба.

Поврће. Кромпир: Довози су велики а тражња је слаба. Цена је жутом кромпиру 5—6, а роза 4 до 4·50. — Црни и бели лук: Довози су мањи, али магазини су претоварени са робом. Цена је црном луку 5—7, а белом 14—18 круна 100 кила. Продаја у велико.

Адреса за телеграме: **Raičić, Budapest.** — Адреса за пошиљке робе: R. O. Raičić, Budapest, Centralmarkthalle.

ПОЗИВ

У II. РЕДОВНУ СКУПШТИНСКУ СЕДНИЦУ

СРПСКЕ ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ ЗАДРУГЕ

(удружење са неограниченом одговорношћу)

У ГАРДИНОВЦИ

која ће се 9. (22.) априла 1903. год. у задружном стану одржати.

Предмети:

1. Избор деловође (перовође).
2. Извештај управног и надзорног одбора.
3. Предлог и усвајање билансе и давање опроснице.
4. Избор управног одбора.
5. Избор надзорног одбора.
6. Предлог управног одбора о повишењу кредита.
7. Избор заступника, за главну скупштину Савеза и Централне касе.
8. Евентуални предлози.
9. Избор 2 члана за оверовљење скупштинског записника.

Гардиновци, 31. марта (13. априла) 1903. год.

Младен Марковић
председник.

248 1—1

Пробуђена савијест.

Роман Ал. Н. Будишчева.

С руског иревео Вељко Лукић-Новица.

(Наставак.) (19)

IX.

Два дана прележао је Пересвјетов у кревету као болесник. А у самој ствари и није био здрав. Силна напрегнутост живаца у течају неколико недјеља учини своје. Пересвјетов ужасно оронуо, а очи му се сјале грозничаво. Каткад наличио је на душевно болесног човјека. Двије ноћи није ни свео ока. Настасја Петровна покушавала на сваку руку да одговори мужа, али он остајаше при своме тврдоглаво и непоколебиво, пријетећи, да ће у крајњем случају поћи сам безобзирце под куршуме кољтовске магазинке. Кад год су сву драгу ноћ разговарали све о томе, и мјесец је често видјео њихове блиједе ликове, гдје сједе један према другом на узваљаном кревету и живо гестикулишу.

Напошљетку освану трећи дан, у који су били одлучили да изведу крађу. У очи тог дана рече Настасја Петровна Трегубову, који је на часак свврнуо к њима, да се њен муж јако разбољео и лежи у кревету, и да већ други дан не изилази напоље, те да би могла доћи к њему сутра доцне у вече. Тамо нека јој обећа, да ће је неопажено провести у кућу, како не би ни жива душа посумњала, да је била код њега. Трегубов одушевљено пристао. Он јој се заклео, да ће све удесити најбоље. Нека се само не плаши утаман. И Трегубов саопћи јој свој план. Чудноватим случајем, пут, што га је он изабрао, бјеше онај исти, што га и Пересвјетов изабра за себе. Очевидно, да је тај пут био најпогоднији за тајно путовање. Могуће, да се Трегубов већ кад год послужио њиме. Он је говорио Настасји Петровној, нека неопажено дође у вече к оној страни његове баште, која се сучељава са пољским путем. Ондје су мала враташца. Трегубов чекаће је код враташца и провести баштом до прозора на кабинету. Прозор није висок, он је може преметнути кроза њ у кућу, и отуд одвести у собу на ћошку. Ондје има софа и трпезица, те ће се тамо прекрасно прочастити студеном телетином, воћем и шампањцем. Он је и раније често вечеравао у тој соби, и сад ће заповједити да донесу онамо зарана тек један прибор за јело, и једну чашу, како се сутра у јутро не би могла служинчад досјетити, да је био неко стран у кући. А то је чак забавно, кад се једе из једног тањира, једним ножем и пије из једне чаше. Глаша лијеже рано, а баштована ће под макар каквом изликом отправити сасвим од куће на читав дан и читаву ноћ. Кад почне свитати и Настасја Петровна пође из собе на ћошку, провешће је Трегубов истим путем Једном ријечн, Трегубов гарантоваше Настасји Петровној да ће долазак њен остати најдубља тајна. Кад је она све то причала мужу, Пересвјетов је тро руке. Трегубов је сам улазио у клопку. Очевидно је, да је судбана ишла на руку Пересвјетову.

Напошљетку настало вече. Анушка легла. Пересвјетов испратио кроз башту Настасју Петровну и дуго гледаше за њом. На пола пута Настасја Петровна изненада се спотаче, она застала, колебала се и као да се хтјела вратити. Муж ју је пратио погледом сав блијед од узбуђења. Она се још колебала, и обазријевши се, спазила мужа гдје стоји у башти у полутами. Он измахну нагло руком, шаљући је напријед. Она се и даље колебала, врпољећи се на једном мјесту. Муж измахну три пут руком нагло и одлучно. Њу као да нешто гурну. Она пође брзо напријед, и наскоро замаче за високу ограду Трегубовљеве баште. Пересвјетов причекао још неколико минута, затим се лагано вратио у собу и леже. Тренутно узбуђење прође га, и он осјети да је слаб и сломљен. Часак један пожелио је чак да не иде. Жеља, да мирно легне и заспи, обузе га по свема. Али немоћ његова ишчезе, чим је чуо гдје избијају сахати. Избило је десет сахати, и куцање сахата трже га, као што тргне труба војника. Сад је могао поћи. Пересвјетов диже се лагано из кревета, и пође опрезно у самим чарапама у кухињу. Код врата стаде и поче прислушкивати, затајивши дисање. Анушка је спавала, чамкајући у полусну усницама, и покашто у сав мах захркала. То је умирило Пересвјетова. Он се вратио у собу и поче се облачити. Навукао је високе чизме, обукао црни капутић од листера и узео црну капу. Један часак престојао је неодлучно пред зидом, гдје је на ексеру висјео његов ловачки пож. Хтио га је за сваки случај понијети у џепу, и већ је био пружио руку, али се изненада предомислио, одмахнуо руком и изишао из спаваће собе. Пазећи да корача што лаганије, прође кроз кућу у башту, узе ондје крај плота испод шушња длијето и стрпа га у џеп. Послије тога застаде неколико минута, као да о нечем крупно размишљава, затим брже боље пријеђе преко плота и нађе се у пољу. Он се огледао на све стране, али у пољу не бјеше ни живе душе. Трегубовљев салаш потонуо у мраку. Тек доље ниско, код компе, свјетлуцаше се при самој земљици ватрица као жишчић. Негдје далеко лануло псето. У риту дрекнула патка и заћутала.

(Наставиће се.)

Књижевне вести.

Изишла је нова књижица:

Нови закони у Црној Гори

ЗАКОНОДАВНО РАСМАТРАЊЕ

написао

Др. Жарко Миладиновић,

адвокат и председник друштва „Рада“ у Руми.

Цена је књизи 50 пот., са поштарином 55 пот.

Препродавци имају 30 проц. рабата.

Може се добити код писца или код г. Косте Лере, Нови Сад.

Стечај.

У добротворној задужбини Јована Остојића и Терезије рођ. Зозук, упражњено је стипендијско место војн. питомаца, на које по одлуци одбора српске православне црквене општине у Суботици, овим отварам стечај са роком до закључно 1. (14) маја 1903. год.

Ова стипендија износи годишње 1600 круна и могу је добити само Срби православне вере из аустро-угарске монархије, који у војену академију, тако звани „Терезијанум“ у Винер Најштату, или у војену техничку академију у Бечу, или пак у академију за војену марину у Фијуми ступити желе.

Првенство имају сродници завештатеља из Суботице, а за тим са стране; у оскудици сродника пак синови суботички, а за тим српски синови ма из кога краја аустро-угарске монархије.

Молиоци имају исказати и то:

I.

Аспиранти за војничку техничку академију у Бечу:

а) сведоџбом политичке власти, да су аустро-угарски поданици;

б) школском сведоџбом, да највиши разред средњих школа задовољавајућим успехом посећују, и да су претходни разред добрим успехом свршили;

в) сведоџбом војничког лечника да су телесно оспособљени и да су им богиње накаламљене:

г) да су бесприкорног моралног владања;

д) матрикуларним изводом да су 17-ту годину навршили, али 20 ту још прешли нису, — при чему 1. септембра по р. к. за мерило служи.

Примећујем овде, да аспиранти за војену академију у Винер Најштату из нацртне геометрије довољно припреме имати морају.

II.

Аспиранти за војену академију марине у Фијуми:

а) сведоџбом пол. власти да су аустро-угарски поданици;

б) сведоџбом војн. лечника да су оспособљени како за војничко васпитање, тако и за потоњу морску службу као и то, да су им богиње накаламљене;

в) сведоџбом власти, да су доброга владања;

г) матрикуларним изводом да су 14-ту годину навршили, али 16 у нису прешли;

д) свима до сада добивеним школским сведоџбама да су 4 разреда на јавној реалци, гимназији или грађанској школи задовољавајућим успехом свршили или сад свршавају.

Изабрани питомац имаће септембра месеца пријемни испит на немачком језику положити, и то, на академији бечкој и винер најштатској из оних предмета, који су у 6. броју „Militär Verordnungsblat“-а од 1900. године изближе означени; а на војној академији у Фијуми: из немачког језика (који аспирант бар у толико у власти имати мора, да предавања с успехом слушати може) повеснице, земљописа и природословља, и то у оном обиму, у ком се ти предмети у нижим разредима средњих школа предају.

Молбенице ваља најдаље до гореизложеног дана српској православној црквеној општини у Суботици послати.

У Суботици 22. марта 1903. године.

Јосиф Хаџић с. р.
привремени закладни управитељ.

244 1—3

ПРВИ СРПСКИ ФОТОГРАФСКО-УМЕТНИЧКИ
И УВЕЛИЧАВАЈУЋИ ЗАВОД

ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА

У НОВОМ САДУ

ГЛАВНА УЛИЦА БРОЈ 25.

У издању подписаног изашла је најновија слика

Др. Јована Јовановића-Змаја,

нашег дичног песника чика Јове.

Слика је од свију досадањих слика, најверније по фотографији израђена у сликореву на најпостојанијем кина-папиру, у попрсју скоро природне величине 60:80 ц. м. са својеручним потписом. Цена је једној слици само 4 круне; са паковањем 30 потура више.

Препродавцима и школама кад поруче најмање 10 комада за готов новац дајем 25% рабата и франко поштарина и паковање.

По жељи разашиљем исте слике и уоквирене, готове, само да се закаче, оквири су 10 ц. м. широки, прави чешки фабрикат а имадем их на избору златних, антик-златних, црних са антик-златом, и мрких браун са антик-златом. Такав оквир са сликом заједно стаје комад 12 круна, са паковањем 14 круна.

Поруџбине се извршују најтачније само за готов новац или пошт. поузећем (Nachnahme). За солидну послугу јамчим. Са одличним поштовањем

ИВАН Ј. СТОЈКОВИЋ,
издавач.

1—50 246

XII КРАЉ УГАР. ПОВЛАШЋЕНА РАЗРЕДНА ЛУТРИЈА

110.000 ЛОЗОВА 55.000 ДОБИТАКА

сваки други лоз мора се са добитком вући.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК У СРЕТНОМ СЛУЧАЈУ

1,000 000 Круна а премија 600.000 Круна

Многи играчи из моје главне колектуре постигли су лепе добитке.

Цена за I. разред 1/8 К 1·40, 1/4 К 3·—, 1/2 К 6.— или цели лоз К 12.

Наручбине поштом извршујем тачно.

Ко жели може лоз купити у главној колектури банкарске и мењачке радње

Мирослава Спајића
у Митровици Сремској.

245 1—28

ЕКСПОРТ НАМЕШТАЈА

1—50 243 и

посредовање директног купа за бечки намештај

М. ДИМОВИЋ

Wien, V. Schlossgasse Nro 18.

Ценовници бадава и франко.

ПОСТОЈИ ОД 1865. ГОД.

ЈОВАНА ШОМАНА СИНОВИ

КАМЕНОРЕЗЦИ

У НОВОМ САДУ

на крају дунавске улице бр. 8. преко од шеталишта.

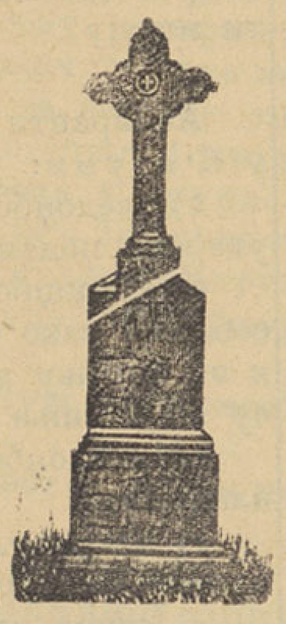

ЈЕДИНО ЗАСТУПСТВО

Беочинских фабрика цемента „UNION“

у Беочину.

Препоручујемо своје велико стовариште **Роман** и **Портланд-Цемента** (каје) као и цемент и мозајк-илоча по најјефтинијим ценама.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА.

Израђујемо споменике од црвеног и сивог мрамора, сијенита, порфира, гранита, ламбрадора, као и од пешчаног камена у својој сопственој кући, те по томе их можемо врло јефтино продавати.

Натписе у свима језицима

најтачније и најсолидније израђујемо.

За праву позлату дајемо гаранцију.

Сву каменорезачку радњу за цркве и друга зидања најтачније извршујемо и по жељи достављамо на њихово место опредељења. 202 90—100

Слика из народног живота

у четири чина

с певањем.

ДЕВОЈАЧКА КЛЕТВА.

НАПИСАО

ЉУБИНКО.

ИЗДАЊЕ

СРПСКЕ КЊИЖАРЕ И ШТАМПАРИЈЕ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

У НОВОМЕ САДУ. 800 4—6

Цена 40 новчића.

Комплети „Невена“ за 1901. и 1902. год. укоричени, могу се добити по 5 круна у администрацији „Невена“ у Новом Саду.

У ВЕЛИКОЈ ТРГОВИНИ

С ПАМУКОМ

И СРПСКИМ ПЛАТНОМ

ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА

У НОВОМ САДУ,

главна улица број 6. на пијаци

КОД „СРПСКЕ ПРЕЂЕ“

може се добити памука предена, пруга, шотиша обичног и свиленог, вула белог и разно бојадисаног, прође не беле, лужене и беле, конаца за ћилимове и рибаре, српског платна у највећем избору, сади и уснована. — Памук је из првих енглеских фабрика.

Цене су врло умерене.

Послуга тачна. 834 9—

Српска Учитељска Новчана Задруга у Новом Саду

(удружење с ограниченом одговорношћу).

Задруга даје **зајмове** под повољним условима.

Прима **улоге** уз највишу камату.

Радни су часови сваки дан од 5 до 6 сати у вече, четвртком од 10—12 сах. пре подне, а недељом и свецем од 11—12 сах. пре подне.

Цензурске седнице држе се редовно уторником, четвртком и суботом.

Задруга се налази у кући одма до средишње српске народне школе.

7—24 8 **УПРАВА.**

ОСНОВАНА 1900.

Прва српска ципеларска задруга

[КАО ЗАДРУГА]

У НОВОМЕ САДУ

У пажњи нека је нашем српском свету

Прва српска ципеларска задруга у Новоме Саду.

Наша је задруга по трговачком закону потврђена и протоколисана под бројем 5442/1900. III. књига 170. страна.

Удруженом снагом и капиталом у стању смо да издржимо сваку конкуренцију и задовољићемо сваку нашу поштовану муштерију, како у цени, тако и у изради.

Имамо на стовариште у великом избору готове добре, сваковрсне јевтине робе у мушким и женским ципелама, чизмама и т. д, а снабдели смо се у велико свима врстама кожа и осталог материјала, који спадају у ципеларску струку. — Ми ћемо свима нашим поштованим муштеријама на захтев направити нарочите калупе, те ће вазда бити са стране довољна једна дописна карта, да се дотична наруџбина брзо и тачно изведе. — Наш дућан налази се у ћурчијској улици број 11. преко од „Српске задруге за међусобно помагање и штедњу“, а наша радионица у кући бившој Недељковићевој бр. 3 на главној пијаци.

Препоручујемо се поново свој поштованој српској публици и бележимо се с поштовањем

ПРВА СРПСКА ЦИПЕЛАРСКА ЗАДРУГА

(КАО ЗАДРУГА)

У НОВОМЕ САДУ.

7— 833

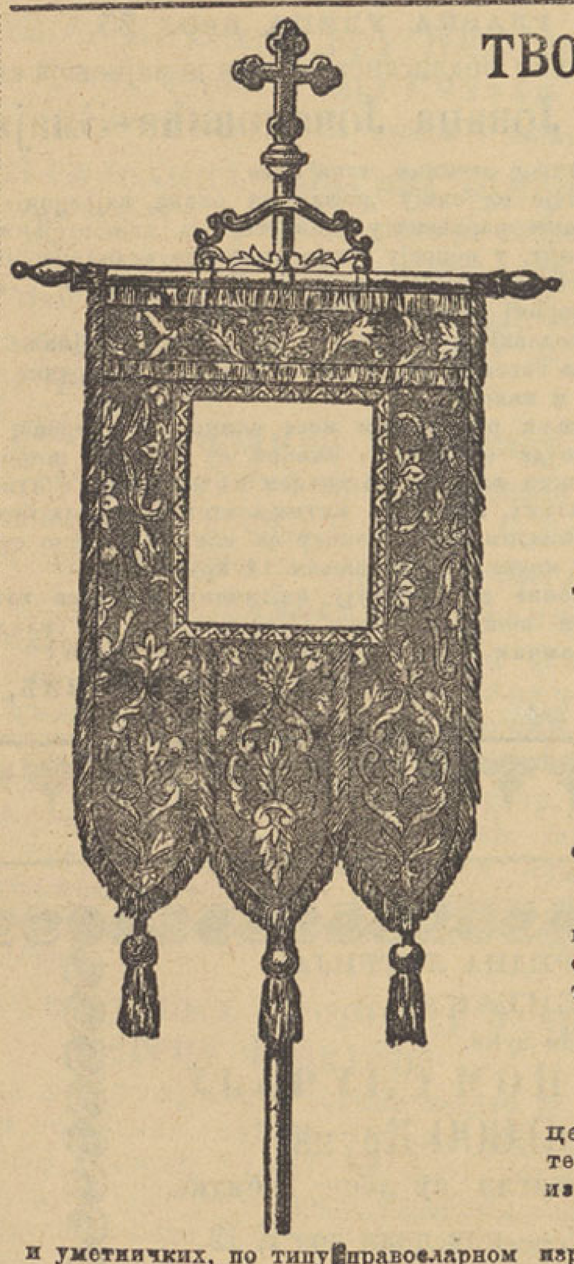

ТВОРНИЦА СВИХ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ (UJVIDÉK)

ћошак главне и дунавске улице.

На знање!

Част ми је сл. српско-правосл. цркв. општинама, преч. г.г. свештеницима о српској публици учтиво на знање дати, да сам своју

творницу српско-православних црквених утвари

знатно проширио, то примера ради наводим овде поједине артиклове и цене, као

Одежде светле од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, и т. д. —

Одежде црне од круна 40, 50, 60, 80, 100 и 200. —

Варјака (литија) од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, 600. итд.

Црквених барјака од кадиве (свиленог сомота без везних слова од К 200, 300, 400, извезених са златним словима од К 500, 600, 700, 800, до К 1500 и

Полилеје (Лустера) од К 40, 60, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 600 итд.

Свећњака за часну трапезу од кина сребра или од жутог метала, ком. од 10, 15, 20, 30, 40, — Свећњака од кованог гвожђа пред олтар, висине 150 цм. у дивот изради, ком. од К 60, 70, 80, 100. — Црквених кадионица од 20 до 60 К од кина сребра. — Црквених кандила од 12 до 60 К од кина сребра. Светих православних икона по строго православном типу све масном бојом и руком израђене од 12, 16, 24. К.

Осим горе наведених а све друге црквене утвари израђујем.

Даље г.г. свештеницима шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.

На захтевање п. н. муштерија шаљем нацрте, мустре, прорачуне ценовнике бесплатно, франко.

Главна ми је задаћа била, да као — Србин — усредсређеним радом, савесном и поштеном израдом, а уз цене сразмерно најјефтиније себи и творници својој извојујем највеће поверење и наклоност од српскога народа, а да сам тежњу ову моју за кратко време свога опстанка и постигао, сведоче многе поручбине из најдаљих крајева где Срби живе, као из Далмације, Босне и Херцеговине, Старе Србије, Црне Горе и чак из Америке.

Пошто идем за тим, да Србима дадем прилике, како би од правих српско-православних црквених утвари и до лепих и уметничких, по типу православарном израђених св. икона доћи могли, то се, — као Србин — надам — да је ближи брат брату и свој своме, с тога молим како моје старе, тако исто и нове муштерије, да ме скојим поручбинама обилато потпомогну а ја ћу се потрудити, да то поверење поклоњено ми, верно и тачно и у будуће одржим. 30 12 —

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Малетића у Новом Саду.